

COSUN MAGAZINE

01
2014

A photograph of a man with grey hair, a beard, and glasses, wearing a dark suit, a blue checkered shirt, and a striped tie. He is standing at a podium, speaking into a microphone and holding a piece of paper. The background is slightly blurred, showing other people seated at a table.

HOGHE BIETENPRIJS 4

MEERDERHEIDSBELANG AVIKO IN AMBERGER

Aviko heeft een meerderheidsbelang genomen in de Beierse aardappelverwerker Amberger. Het Duitse familiebedrijf uit Oberdolling is gespecialiseerd in de productie van verse aardappelproducten voor de foodservice. Aviko investeert met de overname in de versterking van de marktpositie in dit segment in Duitsland en Oostenrijk. Beide zijn belangrijke afzetmarkten voor Aviko.

Door de overname voegt Aviko een breed pakket aardappelspecialiteiten toe aan zijn assortiment. De dagelijkse leiding van Amberger blijft in handen van Martin Amberger.

GEZONDHEIDSEFFECT EFSA ERKEND

De Europese autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) heeft een positief oordeel gegeven over het gezondheidseffect van oligofructose, inuline en andere niet-verteerbare koolhydraten bij gebruik als suikervervanger. Inuline en oligofructose verminderen de snelheid, waarmee glucose in het bloed wordt opgenomen. De Europese Commissie gebruikt het EFSA-advies om een gezondheidsclaim te formuleren. Deze wordt opgenomen in het EU-register voor voedings- en gezondheidsclaims. De claim mag dan worden gebruikt op voedingsmiddelen. EFSA heeft zich gebaseerd op onder andere onderzoek, dat is uitgevoerd in opdracht van drie inulineproducenten,

waaronder Sensus. De studies wijzen uit dat oligofructose en inuline een rol spelen bij de beheersing van de bloedsuikerspiegel.

INDEX

Overname Amberger / Efsa	2
Van de voorzitter	3
Ledenraad tevreden	4
Campagne 2013	6
SVZ wil groeien	8
Teeltvergadering focust op opbrengstverhoging	10
Finland blijft bieten telen	12
IRS-informatie	13
Kort Nieuws	20

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252

agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl

Voor adressen agrarische dienst in de regio zie: www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Aviko, Sensus, Suiker Unie, IRS en Engel Lameijer

Foto omslag

Dhr. Douwe Anema, ledenraadslid uit Friesland

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2014

HOE WERKT ONZE COÖPERATIE?

Jos van Campen

Aan de hand van deze raming stelt de raad van beheer de bietenprijs vast en legt dit voor aan de raad van toezicht. Begin februari gaat de decemberraming naar de ledenraad. In de week erop wordt die in de acht kringbesturen besproken in aanwezigheid van een lid van de raad van beheer. In de daarop volgende ledenraad komen veel van de vragen terug die tijdens deze besprekingen aan de orde zijn geweest en kan de concerndirectie de details en achtergronden geven. Tenslotte wordt goedkeuring aan de ledenraad gevraagd om op basis van de decemberraming de jaarrekening op te stellen. Met de toezegging dat bij grote afwijkingen de ledenraad opnieuw geraadpleegd wordt. De vervolgstap is een twintigtal kring- en afdelingvergaderingen waar de leden kennis kunnen nemen van de resultaten en het gevoerde beleid, toegelicht door een lid van de concerndirectie en de raad van beheer. Deze procedure volgen we al een groot aantal jaren naar tevredenheid. Het geeft alle geledingen de gelegenheid hun verantwoording te nemen in onze coöperatie. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat bij goede resultaten de discussies gemakkelijker verlopen dan in jaren waarin het resultaat tegenvalt.

Zeggenschap

Discussies over het gevoerde beleid zijn er altijd. Deze zijn ook nodig om duidelijkheid te verkrijgen. Voor de raad van beheer zijn de ledenraad en kring- en afdelingsvergaderingen een belangrijk klankbord. Uiteindelijk is de coöperatie bedoeld als verlengstuk van het bedrijf van de leden, gericht op de lange termijn. Om daaraan te voldoen moet je als raad van beheer inzicht en feeling hebben met wat er in de achterban leeft en wat er van de coöperatie verwacht wordt.

Uiteindelijk gaat de ledenraad in juni met haar taak als algemene vergadering van de coöperatie de jaarrekening (al dan niet) definitief vaststellen. Het leek me goed deze procedure nog eens aan u voor te leggen. Vaak is niet bij iedereen duidelijk hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld. Soms wordt gesuggereerd dat het werken binnen coöperatiegeledingen een automatisme is. Ik kan alleen voor Cosun spreken. Bij ons wordt ieder in haar/zijn taak serieus genomen en eenieder kan invloed uitoefenen binnen de vastgelegde verantwoordelijkheden en daarmee zeggenschap en invloed hebben. Een van de taken van de ledenraad is het benoemen van de leden van de raad van beheer en de raad van toezicht. Afgelopen ledenraad is Adrie Bossers benoemd als lid van de raad van beheer per 4 juni aanstaande in de vacature die gaat ontstaan door mijn terugtreden. Ik heb er alle vertrouwen in dat hij deze taak inhoudelijk goed en zorgvuldig gaat uitvoeren en wens hem daarbij succes.

Resultaat 2013

Het jaarresultaat 2013 van onze coöperatie was zeer goed en levert voor het derde jaar op rij een hoger financieel hectarerendement op dan het jaar daarvoor. Dit komt mede door het uitbetalen van 5% surplussuiker met de prijs van quotumbieten. Met zekerheid kunnen we stellen dat dit volgend jaar niet het geval zal zijn. Ik hoor u al zeggen: "Dat zei je vorig jaar ook." Toen was het gebaseerd op verwachtingen van de ontwikkeling van suikerprijzen. Nu zien we dat die verwachtingen werkelijkheid zijn en hun uitwerking zullen hebben op 2014. Toch is het vooruitzicht dat de bietenteelt ook in 2014 rendabel zal zijn, al is het op een lager niveau.

Half februari heeft de ledenraad op grond van de december-raming de voorlopige resultaten van onze coöperatie vastgesteld. Voor de financiële afdelingen van onze bedrijven is dat ieder jaar weer werken onder hoogspanning. In de eerste drie weken van het nieuwe jaar moeten de jaarcijfers op een rij staan. De ervaring leert dat onze systemen steeds betrouwbaarder worden en dat er op de totale omzet (afgelopen jaar voor het eerst boven 2 miljard euro) slechts minimale afwijkingen zijn ten opzichte van de definitieve jaarrekening van juni. Deze is dan ook door de accountant geaccordeerd. Een compliment voor onze CFO en haar mensen.

LEDENRAAD TEVREDEN

De ledenraad besprak in Bussum de voorlopige jaarcijfers van 2013. Verder stonden een discussie over de Betacalregeling en de verkiezing van een lid van de raad van beheer op het programma.

Directeur Robert Smith kon aan de ledenraad opnieuw mooie cijfers tonen. De omzet steeg met 11% naar 2,2 miljard euro, vooral door meer volume en - bij Aviko - door hogere verkoopprijzen. Het bedrijfsresultaat voor de ledentoeslag was opnieuw hoog: 362 miljoen euro, iets lager dan in voorgaand jaar. De belangrijkste bijdrage aan het resultaat kwam van Suiker Unie. Suiker Unie profiteerde van hoge prijzen voor quotumsuiker. De surplussuiker werd op een gunstig moment verkocht voor redelijke prijzen. Een eenmalige bate was de teruggave van productieheffingen uit 2002-2005.

Aviko heeft een moeilijk jaar achter de rug. Door de kleine aardappeloogst van 2012 en het late voorjaar in 2013 waren de aardappelen schaars en de aardappelprijzen zeer hoog. De stijging van de aardappelprijs kon slechts gedeeltelijk doorvertaald worden in hogere fritesprijzen. Dit heeft Aviko marge en omzet gekost. In de laatste maanden van het jaar boekte Aviko een beter resultaat, waardoor het bedrijf het jaar positief kon afsluiten.

Overige activiteiten

Het bedrijfsresultaat van Sensus was goed. De omzet is opnieuw gestegen, vooral in de VS en Azië. Duynie groeide fors, ondermeer door de overname van Beuker en Jan Bakker, maar het resultaat

bleef achter. Dit vooral vanwege lage zetmeelprijzen.

Al met al kan Cosun echter terugkijken op een uitstekend jaar. Cosun keert 187 miljoen euro aan ledentoeslag uit: 4% meer dan in 2012. De ledentoeslag per

BENOEMING RAAD VAN BEHEER

Op 4 juni neemt Jos van Campen afscheid als voorzitter van Cosun. Hij zal worden opgevolgd door Dirk de Lugt. De vacature die dan ontstaat in de raad van beheer, zal worden opgevuld door Adrie Bossers (52) uit Langeweg. Adrie Bossers heeft een brede bestuurlijke ervaring, ondermeer als bestuurslid van ZLTO. Adrie is van 1998 tot 2012 lid van de ledenraad van Cosun geweest. Van 2005 tot 2012 was hij voorzitter van de kring West-Brabant.

Foto: Adrie Bossers

ton is gelijk aan vorig jaar, maar Cosun betaalt voor de eerste 5% surplusbieten die zijn geleverd in 2013 dezelfde prijs als voor quotumbieten. Wel is nu al duidelijk dat het resultaat over 2014 lager zal zijn. De suikerprijs in de EU is eind 2013 fors gezakt. De verwachting is dat die daling dit jaar doorzet.

Betacal

Opnieuw stond het onderwerp Betacal op de agenda van de ledenraad. De regeling voor 2014 is op hoofdlijnen al met de leden gecommuniceerd via de leveringsvoorwaarden.

De Betacalregeling leverde zoveel extra Betacal-afzet op, dat er geen ruimte meer is voor aanvullende verkoop. Dat is niet de bedoeling van de regeling. De raad van beheer heeft daarom aanpassingen doorgevoerd die ertoe moeten leiden dat er wat minder Betacal wordt uitgeleverd via de telersregeling, zodat de markt weer beleverd kan worden. In de komende inter-campagne zal hiervoor nog geen ruimte zijn, omdat de huidige voorraad beperkt is. Vanaf campagne 2014 komt er wel ruimte.

Iedereen was het er over eens dat er aanpassingen in de regeling nodig zijn om ervoor te zorgen dat boeren die voor Betacal willen betalen, het product geleverd moeten kunnen krijgen. Wel werden er opnieuw voorstellen ingediend om de regeling ingrijpender aan te passen. Dit, om ervoor te zorgen dat de Betacal-markt bediend kan worden en het product terechtkomt waar het landbouwkundige waarde heeft.

Als dat niet meer mogelijk is voor 2014, dan in ieder geval voor de regeling 2015.

Jan Willem van Roesel

AANPASSING BETACALREGELING

In 2013 is de nieuwe Betacalregeling ingevoerd. En met succes. De afzet van Betacal en het aantal telers dat Betacal afneemt, is flink gestegen.

Door de slechte weersomstandigheden kon de levering niet overal worden uitgevoerd conform de verwachtingen en toezeggingen. De betrokken telers ontvangen de Betacal alsnog in de inter-campagne. De vraag van de leden naar Betacal was groter dan verwacht. Daarom is er weinig ruimte voor nieuwe bestellingen voor de huidige intercampagne.

Aanpassingen

Voor 2014 voert Suiker Unie een aantal aanpassingen door in de regeling. Zo is het percentage Betacal op de geleverde bieten verlaagd van 5 naar 4% (Betacal flow) en van 4 naar 3% (Betacal filter). Ook is de afnameperiode eenmalig langer, namelijk van 1 februari tot begin campagne 2015 (dus 19 maanden). Daarna zal de regeling lopen van de aanvang van de campagne tot de volgende campagne. De mogelijkheid om voor meerdere (twee of drie) jaren ineens af te nemen blijft.

Dit jaar is er weinig Betacal beschikbaar

voor levering als steekvaste Betacal filter in de zomer. Vooral telers op klei, waar de belangrijkste grondbewerking in de herfst plaatsvindt, zijn meer geïnteresseerd in Betacal filter dan in Betacal flow. In de regeling van 2014 is daarom de optie opgenomen om Betacal filter af te nemen in zomer 2015. In februari hebben alle telers informatie ontvangen over de Betacalregeling. Telers die op basis van de telerregeling 2013 het afgelopen jaar al Betacal voor meerdere jaren hebben ontvangen of nog in 2014 achteraf voor 2013 en 2014 afnemen, hoeven geen Betacal te bestellen in het kader van de Betacalregeling 2014. De overige telers krijgen een bestelformulier om hun productsoort te bestellen.

CORRECTIE BRIEF BIETENPRIJS

In de brief aan de leden, waarin de bietenprijs is medegedeeld, stond een fout bij de gemiddelde gehalteverrekening. Het gaat om de volgende tekst: Cosun publiceert de quotumbietenprijs bij gemiddelde kwaliteit (in campagne 2013: 16,88% suiker en 91,1 WIN).

Deze prijs is als volgt opgebouwd:

Basisprijs: € 59,00

Suikergehalteverrekening € 5,59 (moet zijn € 4,59)

WIN-verrekening € 3,67

Gemiddelde bietenprijs € 67,26

CAMPAGNE 2013: EIND GOED, AL GOED

De campagne 2013 eindigde toch nog met een gemiddelde suikeropbrengst per hectare. Alle surplusbieten worden afgerekend. Het hectaresaldo was nog nooit zo hoog.

Na de verre van ideale start leverde 2013 met een flinke eindsprint toch nog een suikeropbrengst op van 13,2 ton per ha, gelijk aan het vijfjarig gemiddelde. De uitzaai kwam pas op gang in april. De gemiddelde zaaidatum van 8 april was tien dagen later dan 2012, vier dagen later dan het langjarig gemiddelde. De beginontwikkeling van het gewas was traag door de uitgesproken koele en relatief droge voorjaarsmaanden. Op de lichte grond zorgden de zonnige en droge zomermaanden voor droogtestress. Een groot contrast met de mooie zomer was de natte en zachte herfst. Dat leverde veel nagroei op, maar ook veel oogst-

problemen. Waar 240 mm neerslag in de herfstmaanden normaal is, viel afgelopen jaar 100 mm meer. Uiteindelijk konden alle bieten worden gerooid. Een fors deel daarvan in december. Een aantal percelen zelfs pas in januari.

Kwaliteit

De kwaliteit was gezien de omstandigheden tevredenstellend: een suikergehalte van 16,9% en een WIN van 91,1. Beide iets lager dan in 2012, maar toch mooie cijfers. De tarra was 10,7%, ook iets lager dan vorig jaar. Toch is het jammer, dat wederom de oogstomstandigheden verre van ideaal waren en de tarra daardoor hoog was.

Een meevaller was het uitblijven van vorst. Een volledige campagne die tot half januari doorgaat zonder vorst, is vrij uitzonderlijk. Het betekende minder werk bij het afdekken van de hopen en het afzeilen van bietenauto's. Sommige telers besloten hun bieten met vliesdoek te beschermen tegen neerslag. Dat was een verstandige keuze, want veelal hadden deze partijen een betere kwaliteit. Ook hadden ze minder tarra dan de niet-afgedekte hopen.

Schade

Ondanks de extra aandacht die de agrarische dienst had gevraagd voor de ligplaats van de bieten zijn er te veel

Hout veroorzaakte veel schade

vrachten aangevoerd met materiaal dat niet in een bietenvracht thuishoort. Daardoor hebben stenen, maar ook flinke hoeveelheden hout(blokken) tot productieschade geleid, met name in Dinteloord. De schade liep op tot meer dan 10.000 euro per geval. Desalniettemin wisten de fabrieken hoge verwerkingscijfers te realiseren. Dinteloord 22.300 ton bieten

per etmaal. Vierverlaten gemiddeld zelfs meer dan 24.000 ton (ofwel meer dan 1.000 ton bieten per uur).

Invertsuiker

In de afgelopen campagne is in alle bietenmonsters ook het invertsuikergehalte bepaald. Invertsuiker ontstaat als sacharose (de vorm waarin suiker in de biet zit) gesplitst wordt in glucose en fructose (samen 'invertsuiker' genoemd). Invertsuiker heeft een negatief effect op de kwaliteit. Het veroorzaakt tijdens de suikerwinning verzuring van het sap en kleurvorming. Het is dus belangrijk invertvorming zoveel mogelijk te vermijden. Invert ontstaat vooral tijdens de bewaring en dan vooral door rotte bieten en door een te hoge temperatuur of te weinig ventilatie in de hoop. De agrarische dienst stuurt in april alle telers de invertwaarden van hun bieten, met uitzondering van de telers van wie de bieten verwerkt zijn in Duitsland.

Daarbij wordt ook uitgelegd wat invert is en wat de teler eraan kan doen om een toename van invert te voorkomen.

Hoge prijs, hoog saldo

Wederom weet Cosun een recordbietenprijs van 59 euro (bij 16% suiker en 87 WIN) te betalen voor de quotumbieten en 5% surplusbieten. De overige surplusbieten worden afgerekend tegen 28 euro. Gemiddeld was 83% van het geleverde bietenvolume quotumbiet en 17% surplusbiet. Op 83 euro na kwam de gemiddelde bruto hectareopbrengst uit op het recordbedrag van 5.000 euro. De hoge bietenprijs is vooral te danken aan de gunstige verkoopprijs van quotumsuiker. Momenteel zijn de prijzen helaas aanzienlijk lager, zodat de bietenprijs van 2014 lager zal zijn.

Gert Sikken

Overzicht resultaten campagne 2013

		Wortel- opbrengst	Suiker- gehalte	Suiker- opbrengst	Tarra	WIN
Gebied	ha	ton/ha	%	kg/ha	%	
Zeeuws-Vlaanderen	4.624	79,0	16,70	13.185	12,1	91,6
Zeeuwse Eilanden	6.067	76,4	16,79	12.820	11,4	91,5
West-Brabant	4.840	80,4	16,78	13.486	12,4	91,4
Noord- en Zuid-Holland	9.396	80,2	16,90	13.555	12,3	91,6
Oost- en Zuid- Flevoland	5.598	93,5	16,86	15.767	12,6	91,1
Noordoostpolder	3.798	89,0	17,37	15.458	11,0	91,8
Noordelijke klei	7.828	76,1	17,08	12.996	12,0	91,5
Noordelijke zand	8.237	70,0	17,02	11.917	8,9	91,2
Noordelijke dal	9.737	72,1	17,05	12.288	9,0	91,2
Gelderland e.o.	2.063	79,8	16,28	12.987	10,4	89,7
Oost-Brabant en Noord-Limburg	6.313	76,5	16,50	12.628	7,3	89,7
Midden- en Zuid-Limburg	4.775	79,4	16,75	13.303	8,2	90,2
Nederland	73.276	78,2	16,88	13.208	10,7	91,1

SVZ WIL GROEIEN

SVZ heeft een goed jaar achter de rug. Dit jaar wil het bedrijf die lijn verder doortrekken. Ondermeer met de productie van natuurlijke kleurstoffen uit groente.

Het gaat weer goed met SVZ, de producent van purees en concentraten van fruit en groente voor de voedingsindustrie. "We zijn financieel gezond. En hebben een sterk fundament", aldus directeur Anouk ter Laak, sinds 2013 werkzaam bij SVZ.

SVZ heeft een sterke positie in met name roodfruit (frambozen, aardbeien, kersen en bessen) en in groente als wortelen, pompoen en spinazie. Op jaarbasis verwerkt het bedrijf 225.000 ton fruit en groente, basisingrediënt voor duizenden producten, variërend van jams, vruchtensappen, limonades, likeuren, ijs, zuiveltoetjes en drinkyoghurts tot sauzen, dressings en sandwichspreads. "Er is hier passie voor roodfruit", vertelt Ter Laak. "In frambozen zijn we wereldwijd leidend en in aardbeien een grote speler. Met

onze aardbeienproductiegebieden in Spanje en Polen hebben we daarin een groot aanbod in smaak, kleur en grootte. Ook in groentecentraat zijn we dominant, zoals in wortelen, boerenkool en spinazie. In wortelen is er in Europa niemand die dat zo goed kan als wij", aldus Ter Laak.

Concurrent overgenomen

De markt van groente en fruit is onovertuigend. "Welk bedrijf je concurrent is, is niet scherp afgebakend. Dat verschilt per groente, per fruitsoort en per eindproduct. Het is een wereldmarkt. Elke verwerker heeft andere producten. Sommige kleinere beconcurreren ons op één product in prijs. Andere kopen onze producten, voegen daar een ingrediënt aan toe en verkopen dat weer door als halffabrikaat. Het is een mix van concurrenten en klanten die ook onze

Anouk ter Laak, directeur SVZ

concurrent zijn." SVZ heeft de afgelopen jaren zijn concurrentiepositie flink verstevigd. In 2012 wist SVZ zijn slagkracht te vergroten door de overname van concurrent Mondi Foods, een specialist in (geconcentreerde) puree, en door samenvoeging van activiteiten. Zo is de productie in Etten-Leur gesloten en verplaatst naar de Mondi-fabriek in Rijkevorsel (België) en naar de SVZ-fabriek in Polen. Ter Laak: "SVZ heeft hiermee zijn slagkracht vergroot en is

zich meer gaan richten op het toevoegen van waarde in de keten. De strategie is erop gericht zoveel mogelijk vanuit vers te produceren. Onze fabrieken in Polen, Spanje en Amerika staan te midden van fruitbomen en akkers met groente. We werken vooral in Polen en Amerika heel intensief met de telers samen om de opbrengst per hectare te verhogen en een betere kwaliteit producten van het land te krijgen door de juiste variëteiten te selecteren en op de juiste manier te zaaien en te oogsten.”

Efficiënter produceren

SVZ heeft afgelopen jaar goed gedraaid. Wat mede ten grondslag ligt aan de winstgevendheid van het afgelopen jaar is de reorganisatie van de productie in de fabrieken in Polen en Spanje (de belangrijkste productiegebieden van SVZ). Die is efficiënter geworden door meer te werken met seizoensarbeiders. Ook zijn de verkoopkantoren in Frankrijk en Engeland gesloten. “Onze klanten zijn internationale concerns. Die kun je ook vanuit Nederland goed bedienen”, aldus Ter Laak.

SVZ US heeft een sterke groei doorgevoerd. “De fabriek in Othello heeft afgelopen jaar ruim 30% afzetgroei gerealiseerd. Ondertussen werken ook alle vestigingen met het administratiesysteem SAP, waardoor we beter in staat zijn het bedrijf aan te sturen aan de hand van de financiële en logistieke parameters”, vertelt ze.

Evenwichtiger

SVZ is in de afgelopen jaren een veel evenwichtiger bedrijf geworden, stelt Ter Laak. “Voorheen was in onze activiteiten het roodfruit zeer dominant aanwezig. Roodfruit is nog steeds heel belangrijk. Maar we zijn nu gebalanceerder, omdat we meer zijn gaan doen in groente. Dertig procent van wat we tegenwoordig verwerken, is groente. Dit maakt SVZ minder kwetsbaar voor schommelingen in

“Productie overgeplaatst”

de markt”, benadrukt de SVZ-directeur. Ze vervolgt: “Roodfruit is een moeilijke markt. Hij is erg volatiel. Je bent erg afhankelijk van wat tijdens het seizoen gebeurt. De oogst is kwetsbaar en arbeidsintensief. De prijs is zeer weersafhankelijk. Een ogenschijnlijk teveel kan zo omslaan in een tekort. Dat maakt het moeilijk vooraf een goede prijs neer te zetten. Framboos bijvoorbeeld was afgelopen jaar ongelooflijk duur. Door die weersafhankelijkheid is het altijd moeilijk de keten goed onder controle te krijgen. De markt voor groente is veel minder volatiel.”

“Roodfruit is een moeilijke markt”

SVZ streeft langdurige relaties na met zijn buitenlandse telers. Dat leidt uiteindelijk tot betere kwaliteit en een stabielere productie. Zowel in Polen als in Spanje begeleiden SVZ-teeltvoorlichters de teeltbedrijven. Ter Laak: “In Polen bijvoorbeeld zijn we met telers bezig in framboos nieuwe smaakvariëteiten te ontwikkelen.”

KleurCraft

Veel verwacht Ter Laak de komende jaren van de vermarkting van groenteconcentraat als natuurlijke kleurstof voor voeding. SVZ heeft deze activiteiten georganiseerd in een aparte afdeling ‘KleurCraft’. Ze noemt als voorbeeld onder andere yoghurt, ijs, vruchtensappen, margarine en vleeswaren, waar deze kleurstoffen inzitten. “Zelfs in brood zit het. De trend in de voedingsindustrie is: zoveel mogelijk de synthetische toevoeging in voedsel vervangen voor natuurlijke toevoegingen. Daar is een grote markt voor.” SVZ maakt het kleurconcentraat onder andere uit zwarte wortelen. Voor de productie heeft het bedrijf geïnvesteerd in de fabriek in Polen om de concentraten op de juiste kleur te kunnen filteren.

“SVZ heeft een goed basis om resultaat te blijven boeken”, zegt Ter Laak tot slot. “We willen het bedrijf laten groeien aan de hand van een heldere visie en strategie, waarbij we leidend willen zijn in het beheer van de gehele keten: Van het kiezen van de juiste variëteiten tot het verwerken van de ingrediënten in onze fabrieken.”

Ton Schönwetter

TEELTVERGADERING FOCUST OP OPBRENGSTVERHOOGING

De teeltvergaderingen zijn dit jaar bezocht door een opvallend groot aantal jonge telers. Hun aantal groeit. De focus in de drukbezochte bijeenkomsten lag op opbrengstverhoging.

Om efficiënter te kunnen verladen heeft Suiker Unie de afgelopen campagne veel aandacht besteed aan de bereikbaarheid en de inrichting van de bietenligplaats. De bewaring kwam ook ter sprake in de teeltvergaderingen. Bovendien is een toelichting gegeven op de bewaar- en reinigingsproeven op de verschillende locaties. Daar wordt gekeken naar de effecten van droog bewaren en de reiniging van de bieten na korte en langere bewaring. In de bewaring van de bieten ligt de focus op koel en droog bewaren. Droog bewaren kan door vliesdoek te gebruiken. 'Koel' hangt af van de buitentemperatuur. Hiervoor moet de temperatuur in de hoop gevolgd worden. Zo nodig moet de (natuurlijke) ventilatie aangepast worden.

Praktische vragen

Tijdens de bijeenkomsten is uitgebreid stilgestaan bij de totstandkoming en de

uitvoering van de Betacalregeling. Ondermeer is gesproken over het succes van de regeling en over aanpassingen om meer vrije levering mogelijk te maken. Maar ook praktische zaken als flexibele leveringsmomenten, het niet tijdig kunnen afnemen en daardoor doorschuiven van de levering kwamen aan de orde. Ook is een toelichting gegeven op de nieuwe, aangepaste regeling voor 2014.

Toekomst teelt

Uit de vergaderingen kwam ook naar voren dat de telers veel vragen hebben over hoe het verder gaat na de beëindiging van de suikemarktordening en hoe de toekomst op suikergebied eruit ziet. Aangegeven is dat de toekomst van de teelt in Nederland er eigenlijk goed uitziet, maar dat rekening moeten worden gehouden met meer prijsfluctuaties. De productieketen is met zijn grootschalige verwerking en hoge bietopbrengsten per hectare efficiënt. De focus moet gericht

blijven op opbrengstverbetering in de teelt en efficiency bij de verwerking. De toekomst van de teeltrechten na de quotering is nog niet helemaal duidelijk. Wel is aangegeven dat de huidige leverrechten uitgangspunt zullen zijn voor het nieuwe systeem na 2016. Voor 2014 wordt met een verruiming van de toewijzing naar 108% van het quotum ingezet op een geringe areaalvergroting. Om in 2016 te profiteren van een grotere referentie is het van belang de komende jaren de toewijzing vol te leveren.

Spectaculaire resultaten

In menige bijeenkomst is door het districtshoofd van de regio en/of het IRS de spectaculaire stijging van de suikeropbrengst van de afgelopen jaren in beeld gebracht. De stijging van het vijfjaarlijks gemiddelde ligt in de orde van grootte van 1.500 tot 2.000 kg suiker per hectare. Complimenten dan ook voor de telers die dat bewerkstelligd hebben.

De verhoging werd toegeschreven aan de adequate bladvlekkenziektebestrijding, een goede timing van werkzaamheden (ploegen, zaaien, onkruidbestrijding), het weer van de afgelopen jaren en de rassenkeuze. Opvallend is overigens dat de gemiddelde opbrengst in alle gebieden duidelijk is gestegen, maar dat de onderlinge verschillen toch groot zijn. De beste telers behalen een opbrengst die bijna dubbel zo hoog is als van telers met de laagste opbrengst. Aangegeven werd dat hier nog veel winst te behalen is. Een belangrijke factor is bijvoorbeeld de rassenkeuze. In de veredeling worden de laatste jaren grote sprongen voorwaarts gemaakt. Vooral in de rhizomanie- en bietencysteaaaltjeresistente rassen. Deze worden onder praktijkomstandigheden getest en op eindafstand gezaaid. In de praktijk maken de rassen de cijfers van de rassenlijst waar. Niemand hoeft dus eerst een ras door zijn buurman te laten uitproberen. Iedereen kan meteen zelf aan de slag. Kies in de eerste plaats voor de juiste resistentie en vervolgens pas het ras met de hoogste opbrengst.

Regionale onderwerpen

Op de teeltvergaderingen kwamen ook specifieke andere onderwerpen aan de orde. Voor de bladvlekkenziekte *Stemphylium* is nog geen nieuw middel toegelaten. Het CTGB vindt dat er voldoende bestrijdingsmogelijkheden zijn. De praktijk denkt daar overigens anders over. Met het weer zijn we in 2013 door het oog van de naald gekropen. Het was warm, maar te droog voor een massale verspreiding. Hopelijk vallen ook in 2014 de weersomstandigheden mee. Intussen is het wachten op de toelating van nieuwe middelen tegen *Stemphylium*. Momenteel ligt de aandacht bij het tijdig (h)erkennen van de gele vlekjes. Die kunnen al vóórkomen vanaf de sluiting van het gewas. Zodra vlekjes gevonden worden, moet een bespuiting met Spyrale of

Sphere worden uitgevoerd. Blijf het perceel daarna controleren.

Unitip

Een handig hulpmiddel om als individuele teler de opbrengst te verhogen is Unitip. Niet iedereen houdt van administratief werk en deelname lijkt misschien gedoe, maar bij Unitip valt dat alles reuze mee. Bovendien levert het geld op. Met een managementpakket zijn de bedrijfsgegevens van zo'n programma simpel in te voeren in Unitip. Via het ledenportaal kunnen de gegevens daarna snel nagelopen en eventueel aangevuld worden. Wie geen managementpakket heeft, kan zijn bedrijfsgegevens rechtstreeks in Unitip invoeren. Na de levering van de laatste bieten worden alle leveringsgegevens automatisch gekoppeld. Er hoeft dan alleen nog maar aangegeven te worden welke vrachten bij welk Unitip-perceel horen.

Voordeel

Wat is mijn voordeel?, zult u wellicht denken. Deelname aan Unitip zet je scherp voor een nog hogere opbrengst. U wordt hierover al aan het nadenken gezet bij het invullen van de vragenlijst. "Waarom doe ik dit of dat eigenlijk zo

op mijn bedrijf?" Dat leidt misschien tot nieuwe inzichten en verbeteringen. Wat ook verhelderend werkt, is dat u in Unitip een overzicht kunt uitdraaien, waarin uw gegevens zijn vergeleken met die van anderen. Zo ziet u, waar u staat. Met de uitdraai krijgt u ook een toelichting op uw resultaten in de vorm van tips en tops. Ook dat helpt u verder.

Groepsbijeenkomsten

De deelnemers van Unitip hebben het landelijk Unitip-verslag onlangs ontvangen. Daarin is volop aandacht voor opvallende zaken bij bijvoorbeeld zaai, ziekten en plagen, wel/niet beregenen en wel/niet kerende grondbewerking. Nieuw in het verslag is de organische stofbalans. Doel hiervan is inzicht te geven in de organische stofontwikkeling tijdens de teelt. De komende weken komen de Unitip-deelnemers bijeen in groepsverband om het afgelopen teeltjaar door te nemen. Deelname is niet verplicht, maar tijdens zo'n bijeenkomst heb je wel weer even de focus op de teelt. En je hoort nog eens wat van je collega's en de agrarische dienst. Kijk voor de data op www.cosunleden.nl.

Kees Geschiere

In de teeltvergaderingen was veel aandacht voor de bewaring

FINLAND BLIJFT BIETEN TELEN

De Finse minister van landbouw, Jari Koskinen, had een duidelijke boodschap voor de Europese bietentelers die in november het land bezochten: Finland blijft bieten telen, ook na 2017.

Finland heeft in de Brusselse onderhandelingen bedongen dat het per hectare suikerbieten 350 euro steun mag blijven geven.

Finland importeert meer dan de helft van de benodigde hoeveelheid suiker. Het wil niet volledig afhankelijk worden van het buitenland. Finland is het noordelijkste land, waar bieten worden geteeld, en een van de kleinste Europese suiker producenten. Enkele jaren geleden is 65.000 ton quotum ingeleverd. Er resteert een quotum van 81.000 ton witsuiker. De consumptie is ongeveer 200.000 ton. Hierin wordt voorzien door de import van ruwsuiker die in een lokale raffinaderij in Kantvik wordt omgezet in witsuiker.

Kort groeiseizoen

De grootste belemmering voor de teelt is de temperatuur. Het noordelijk deel van Finland heeft een groeiseizoen van 120 dagen, het zuidelijk van 180 dagen. Hier groeien de bieten. Gezaaid wordt tussen eind april en half mei, geoogst vóór eind oktober. De lange zomerdagen compenseren voor een stukje de korte groeiperiode.

Neerslag valt er voldoende: 650 tot 750 mm. Toch blijft de opbrengst ver achter bij die in Nederland. De teler moet het gemiddeld doen met 40 ton bieten per hectare met een suiker gehalte van 16 à 17%. Toppers scoren 50 à 60 ton. De overheidssteun is daarom belangrijk om de teelt rendabel te houden. Anderzijds moet niet uit het oog worden verloren dat het korte groeiseizoen niet alleen geldt voor de bietenteelt, maar ook voor de andere gewassen in het bouwplan.

Het belangrijkste gewas is graan, voornamelijk gerst en verder haver en tarwe. De Finse suikerindustrie is in handen van Sucros. Nordzucker heeft 80% van de aandelen hierin. Alle bieten worden verwerkt in de fabriek in Säkylä, die een verwerkingscapaciteit heeft van 7.000 ton per dag. De campagne loopt van eind september tot begin december. De gemiddelde afstand tot de fabriek is 86 kilometer. Dit komt doordat er nog altijd bieten worden geteeld in regio's waar voorheen suikerfabrieken stonden. De transportkosten worden gedrukt doordat een vrachtwagencombinatie 60 ton mag wegen. In Nederland is dat 50 ton. In veel andere landen is dat nog minder.

De Finse minister van landbouw (m), Jari Koskinen, in gesprek met de Turkse delegatie

Uitbreiding in 2017?

Door de verlaging van de productie, enkele jaren geleden, is het aantal bietentelers in Finland fors afgenomen. Er zijn nog 750 telers, die samen 12.000 hectare bieten telen. Gemiddeld 16 hectare per teler. Sucros probeert meer telers te interesseren voor de teelt in de hoop de productie in 2017 te kunnen uitbreiden naar 100.000 ton suiker, de helft van de nationale consumptie. De fabriek zou daardoor beter benut kunnen worden, wat gunstig is voor de productiekosten. De Finse overheid steunt dit project.

Jan Willem van Roessel

VOORKOM TE LAGE PH EN BORIUMGEBREK

Een te lage pH en boriumgebrek kosten veel geld. Daarentegen kost laat optredend magnesiumgebrek geen opbrengst. Weet dus wat er aan de hand is voor u actie onderneemt.

Licht magnesiumgebrek vanaf juli kost geen opbrengst

Nog steeds worden er in Nederland bieten geteeld op percelen met een veel te lage pH. Dit kost opbrengst! Ook zien we de laatste jaren een toename van bietenpercelen waarin boriumgebrek of magnesiumgebrek voorkomt.

Te lage pH kost opbrengst!

Het is algemeen bekend dat suikerbieten het beste groeien bij een hoge pH. Een pH lager dan 5,0 kost opbrengst. Het bietengewas krijgt in zulke grond een zwak wortelstelsel, heeft snel last van gebreksziekten (fosfaat, magnesium) en is vatbaarder voor bodemziekten als rhizoctonia. Kortom, de bieten groeien dan slecht.

De afgelopen jaren hebben we op diverse percelen, met een slechte gewasgroei, een pH vastgesteld beneden 5,0, in veel gevallen zelfs beneden 4,5! De opbrengstderving kan op dergelijke percelen

oplopen tot 30%!

Als u niet weet hoe hoog de pH van uw bietenperceel in 2014 is, neem dan een grondmonster en laat die hierop analyseren. Als de pH te laag is, kunt u nog maatregelen nemen door, zodra de grond het toelaat, een bekalking met een snelwerkende kalkmeststof (bijvoorbeeld Betacal) uit te voeren. Met de applicatie kalkbemesting op www.irs.nl kunt u uitrekenen hoeveel u moet geven om het gewenste niveau te realiseren.

Geef voldoende borium

Boriumgebrek kost opbrengst. Op een proefveld in 2013 leverde een gift met 400 gram borium per hectare (exclusief de borium die met 20 ton/ha varkensdrijfmest werd gegeven) 1000 euro op. Een gift van 200 gram leverde 'slechts' €250 op. Zorg dus voor een voldoende hoge gift. Vooral lichte gronden zijn gevoelig voor boriumgebrek. Een hoge

pH (>5,8) en droogte verhogen deze gevoeligheid. Het advies is om percelen die gevoelig zijn voor boriumgebrek altijd met borium te bemesten. Een gift van 400 à 500 gram borium per hectare is voldoende om gebrek te voorkomen. Dit kunt u doen met vaste borium(houdende) meststoffen of met vloeibare. Een gift bij of vlak na het zaaien is vaak het effectiefst, maar u kunt de vloeibare boriummeststoffen ook meegeven met twee LDS-besputtingen.

Magnesium geven in het groeiseizoen?

De laatste jaren zien we een toename van magnesiumgebreksverschijnselen in bieten. Meestal verschenen die in de loop van juli of later. Uit onderzoek in de afgelopen jaren is gebleken dat preventieve magnesiumbesputtingen de opbrengst van de bieten niet verhoogden. Dit betrof percelen met niet al te zware aantasting door magnesiumgebrek. Alleen de buitenste bladeren van de bieten vertoonden hier en daar gebreksverschijnselen.

Peter Wilting

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van:

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom

Tel.: +31 (0) 164 274 400
Fax.: +31 (0) 164 250 962

irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie: Jurgen Maassen

BIETENKWALITEIT, GENOEG KANSSEN VOOR DE TOEKOMST!

'New winter fashion' was een van de onderwerpen tijdens de IRS-themamiddag 'Bietenkwaliteit en bewaring – meten, weten en benutten voor een duurzame bietsuikerketen'. Na afloop van deze, door het IRS georganiseerde middag, vond het afscheid plaats van IRS-collega Toon Huijbregts die na 33 jaar IRS met pensioen ging en de kennismaking met zijn opvolger Martijn Leijdekkers.

De afgelopen 33 jaar zijn er veel dingen veranderd op analysegebied, Toon Huijbregts liet enkele de revue passeren.

Wie kent de kopmessen in het tarreer-lokaal niet, deze zijn allemaal verdwenen. De bietenkwaliteit is steeds belangrijker geworden, zeker bij langere campagnes. Goede analysemethoden zijn essentieel om de waarde van een biet in de fabriek uit te kunnen drukken in kwaliteit en later in het uitbetalingssysteem.

Nieuwe afdekmethoden

Vervolgens gaf Guy Legrand, van ons collega instituut in België een presentatie over afdekmethoden. Wie hoort telers het niet zeggen: 'Bieten laat leveren? Daar begin ik niet aan hoor! Dat getob met dat plastic als het vriest.' Daarom zijn in de loop der jaren diverse systemen vergeleken en uitgedacht. Een van de methodes is het afdekken met vliesdoek. Hierdoor

Een goede opkomst bij de themamiddag 'Bietenkwaliteit en bewaring – meten, weten en benutten voor een duurzame bietsuikerketen'. De voorste rij van rechts naar links: Frans Tijink, twee dochters van Toon Huijbregts, Martijn Leijdekkers, Guy Legrand, Toon Huijbregts en zijn vrouw Jeanne

Na 33 jaar IRS ging Toon Huijbregts met pensioen. Een speciaal dankwoord was er voor hem door de directeur Frans Tijink. Toon heeft zich als hoofd afdeling Analyse jarenlang ingezet met veel enthousiasme. Frans typeerde Toon onder andere met de volgende woorden: goudeerlijk, efficiënt, hard op inhoud en vriendelijk op relaties, slim, bescheiden en dienstverlenend.

blijven de bieten droog en droogt de tarra iets in waardoor het gewichtspercentage lager wordt. Als het dan vervolgens gaat vriezen kunnen er op het vliesdoek Jupettes met klittenband worden gehecht en blijven de bieten beschermd tegen de vorst. Al met al een mooie combinatie om de bieten koel, droog en vorstvrij te houden.

Toekomst

Martijn Leijdekkers ziet ondanks al het werk wat er al verricht is nog genoeg kansen om nog meer te verbeteren in de bietenkwaliteit. Zijn doel is om diverse analyses aan suikerbieten, pillenzaad en bietencysteeltjes te verbeteren/vereen-

voudigen. Hij gaat werken aan een methode om de bewaarbaarheid van bietenrassen te meten/voorspellen.

Als afsluiting van de middag werd het eerste exemplaar van het rapport 'Long-term storage of sugar beet in North-West Europe' aan Toon overhandigd. In dit rapport is alle onderzoek in Duitsland, Zweden, België en Nederland van de afgelopen jaren naar langdurige bewaring samengevat. Dit rapport en de presentaties van deze themamiddag zijn in te zien via www.irs.nl/19dec13.

Annemarie Naaktgeboren

GEWASBESCHERMING IN 2014

Er verandert het nodige aan de gewasbescherming in suikerbieten. Let daarom extra op de etiketten. De actuele adviezen staan in de Gewasbeschermingsupdate 2014 (zie bijgevoegde bijlage). In dit artikel vindt u enkele punten die extra aandacht verdienen.

Schade door voorvrucht

Bepaalde onkruidbestrijdingsmiddelen, die toegepast zijn in voorvruchten, kunnen een jaar later nog schade doen aan de bieten. Dus weet wat er toegepast is in de voorvrucht. Lees het etiket van deze middelen (eventueel via www.ctgb.nl) om problemen te voorkomen. Vaak kan schade voorkomen worden door een kerende grondbewerking.

Nieuw etiket of niet

In de Gewasbeschermingsupdate staan de onkruidbestrijdingsadviezen volgens de oude etiketten. Mocht u herbiciden hebben met een nieuw etiket, lees het dan extra aandachtig. Op de nieuwe etiketten staan namelijk ook onder andere het maximaal aantal toepassingen en de spuitintervallen. Lees meer op de voorpagina van de Gewasbeschermingsupdate 2014.

Twee middelen na opkomst erbij

Centium 360 CS mag nu ook na opkomst ingezet worden. Dit kan helpen bij het bestrijden van probleemonkruiden. Zie onder andere pagina 9 van de Gewasbeschermingsupdate. Goltix Queen, bevat naast metamitron ook quinmerac, mag na opkomst gespoten worden. Ook dit nieuwe herbicide geeft een extra werking op kleeftkruid, hondspeterselie, bingelkruid en duivekervel. Voor meer informatie over de toepassing, zie pagina 8 van de Update 2014.

Bietenvlieg

Na opkomst van de bieten is de bietenvlieg niet meer te bestrijden. Aantasting is

alleen nog te voorkomen door speciaal pillenzaad te zaaien. Speciaal pillenzaad werkt ongeveer tien weken. De eieren worden nog wel gelegd, maar zodra de larven vreten van het blad, worden ze bestreden.

Alert blijven

Het klinkt misschien als een open deur, maar ieder jaar gebeuren er 'ongelukken' door een verkeerd middel in de tank. Verpakkingen lijken erg op elkaar. Bekijk het etiket dus goed voordat u het middel toevoegt. En: check de lege verpakking nogmaals als u de tank gevuld hebt. Lees deze en andere tips in het interview met Luc Remijn (Gewasbeschermingsupdate pagina 2).

Jurgen Maassen

GEÏNTEGREERDE GEWASBESCHERMING

In de teelt van suikerbieten worden al veel maatregelen van een geïntegreerde gewasbescherming (IPM) toegepast.

De adviezen en teeltmaatregelen die u vindt in de teelthandleiding, nieuwsberichten, presentaties en artikelen van het IRS passen dus ook uitstekend in een geïntegreerde beheersing van ziekten, plagen en onkruiden. Met dit IPM-beeldmerk laten wij zien welke adviezen en teeltmaatregelen binnen de geïntegreerde aanpak passen.

MELDESOORTEN VERGEN SOMS EXTRA AANDACHT

Als u de gunstige spuitmomenten benut en eventueel de doseringen verhoogt kunt u meldesoorten in suikerbieten goed de baas. Er is nu een extra mogelijkheid voor een effectieve bestrijding van meldesoorten.

Een effectieve bestrijding van melganzevoet en uitstaande melde kan soms lastig zijn. Vaak heeft dit te maken met de afgehardheid en het groeistadium van de onkruiden. Soms speelt bij melganzevoet verminderde gevoeligheid voor metamitron een rol. Toch is het mogelijk om beide meldesoorten effectief te bestrijden.

Benut gunstige omstandigheden

U behaalt het beste resultaat als de onkruiden in het kiembladstadium zijn. Zodra de eerste echte blaadjes er zijn, wordt de bestrijding een stuk lastiger. Spuit 's ochtends vroeg of 's avonds. De middelen werken dan doorgaans beter dan overdag, vooral als het schraal weer is en/of erg warm. Bovendien waait het dan vaak minder.

Enkele witgele vlekken in het blad door Centium 360 CS zijn niet schadelijk

Hogere doseringen

Verwacht u problemen met de bestrijding van meldesoorten omdat ze echte blaadjes hebben en/of sterk afgehard zijn en/of verminderd gevoelig zijn voor

Een goed bestrijdingsresultaat van melganzevoet (verminderd gevoelig voor metamitron) is mogelijk met 50% hogere LDS-doseringen

metamitron? Verhoog dan de adviesdoseringen van de middelen in het LDS met bijvoorbeeld 50% als de onkruiden twee echte blaadjes hebben. Uit PPO-onderzoek bleek dat voor metamitron minder gevoelige melganzevoet goed te bestrijden is met vijf naopkomst-besputtingen met 1,25 liter per hectare Betanal Expert + 0,5-0,75 liter per hectare Goltix SC. Op IRS-proefvelden bleek deze melganzevoet goed te bestrijden met 50% hogere LDS-doseringen. Uit dit onderzoek bleek ook dat metamitron in de LDS-combinatie nog steeds een belangrijk aandeel in de bestrijding van melganzevoet had,

ondanks de verminderde gevoeligheid voor metamitron.

Nieuwe mogelijkheden

Centium 360 CS mag u dit jaar ook na opkomst van de bieten toepassen. Gebleken is dat toevoeging van dit middel aan LDS-combinaties de bestrijding van meldesoorten flink kan verbeteren. Meer informatie over dit middel en Goltix Queen (recent toegelaten) vindt u in de Gewasbeschermingsupdate 2014, die als bijlage bij dit nummer van Cosun Magazine zit.

Peter Wilting

40 JAAR IRS INFORMATIE

In januari was het 40 jaar geleden dat de rubriek IRS Informatie voor het eerst verscheen in de bladen van de suikerindustrie. Daarmee worden alle Nederlandse bietentelers schriftelijk bereikt. Wij zijn Cosun dankbaar voor deze nuttige mogelijkheid en wensen de lezers veel leesplezier! Heeft u een vraag, opmerking of suggestie. Laat het ons weten via: info@irs.nl, [@IRS_suikerbiet](https://www.instagram.com/IRS_suikerbiet) of www.facebook.com/StichtingIRS.

VOORKOM SCHADE DOOR SLAKKEN

Schade door slakken voorkomen klinkt makkelijker dan gedaan. Doordat ze soms nog ontzettend klein zijn, is het moeilijk om ze waar te nemen. Toch kunnen ze binnen een paar nachten zoveel schade veroorzaken dat overzaaien nodig is. Door rekening te houden met de weersomstandigheden, maar ook met het klaar maken van het zaaibed kunt u schade beperken.

Schade door slakken in het kiembladstadium. Dit is veroorzaakt door zeer kleine naaktslakken, die met het blote oog nauwelijks zichtbaar waren

Slakken veroorzaken schade aan jonge planten in het kiemblad- en tweebladstadium. Daarna is het grootste gevaar geweken. De gevlekte veldslak (*Deroceras reticulatum*), ook wel grauwe veldslak genoemd, en de zwarte wegslak (*Arion hortensis*) zijn de belangrijkste soorten. Jonge slakjes zijn circa twee millimeter groot en daardoor moeilijk met het blote oog waar te nemen. Volwassen slakken zijn gemakkelijk te herkennen door de aanwezigheid van slijmsporen op het bietenperceel. Doordat volwassen slakken enkele honderden eitjes in pakketten kunnen afzetten, kan de schade behoorlijk zijn. Ook door de kleine, jonge slakjes.

Voorkom grof zaaibed

Een van de belangrijkste maatregelen is het voorkomen van een grof zaaibed. Dit geldt met name voor de zwaardere

gronden. Grove(re) kluiten zijn namelijk ontzettend goede schuilplaatsen voor slakken. Als het zaaibed fijn is, dan zullen ze zich moeilijker kunnen verstoppen en ook eerder uitdrogen.

Wees alert na deze voorvruchten

Met name als de bieten geteeld worden na koolzaad, graszaad of groenbemesters is het verstandig om het bietenperceel regelmatig te controleren. Zeker als deze gewassen de hele winter op het land hebben gestaan. Aangezien slakken in een paar nachten veel schade kunnen doen, is het advies om vanaf de opkomst tot aan het tweebladstadium de bieten iedere dag te bekijken. Vooral als het vochtig is, is dit van groot belang. Als het 's avonds donker is, de temperatuur daalt en het vochtiger wordt, dan komen slakken tevoorschijn. Ze zijn ze het makkelijkst waar te nemen in de vroege

Slakken kunnen zich zeer eenvoudig verschuilen tussen de grove kluiten. Op de foto een dode naaktslak (circa 5 mm groot)

ochtend. Als het droger wordt verschuilen ze zich weer in hun schuilplaatsen.

Invloed van temperatuur

De optimale temperatuur voor slakken is 20 graden Celsius. Bij deze temperatuur gaat de ontwikkeling het snelst. Ze eten dan ook het meest. Toch eten ze ook nog bij temperaturen rond 0 graden Celsius. Aangezien bieten zich dan niet snel ontwikkelen, kunnen slakken dus ook bij lage temperaturen veel schade veroorzaken.

Chemische maatregelen

Indien slakken ondanks de eerder genoemde maatregelen toch nog aanwezig zijn en schade veroorzaken, kunnen slakkenkorrels worden toegepast op basis van metaldehyde of ijzer (III) fosfaat. Controleer ook de perceelsranden, aangezien de slakken ook vanuit hier kunnen komen. Eventueel kan een teler overwegen om alleen de bieten grenzend aan de perceelsranden te behandelen.

Elma Raaijmakers

LAAT MUIZEN HET BIETENZAAD NIET OPVRETEN

Muizen vreten tot wel 600 bietenzaden in één nacht. Aangezien er tot 200 muizen op een hectare kunnen zitten, kan in één nacht een hele hectare weggevreten zijn. In de meeste gevallen is het gelukkig niet zo extreem, maar toch kan er veel schade ontstaan.

Ieder jaar moeten enkele tientallen tot honderden hectares worden overgezaaid doordat muizen het bietenzaad hebben opgevreten. In december en januari was de temperatuur hoog en was er nog relatief veel voedselaanbod. Daarom is naar verwachting de natuurlijke sterfte in de winter niet groot. Waakzaamheid is dus geboden voor het seizoen 2014. Om te voorkomen dat bos- en veldmuizen het bietenzaad opeten, kunt u alternatief voer plaatsen. Er is namelijk geen chemische bestrijding mogelijk.

Zorg voor snelle kieming

Het is belangrijk dat het bietenzaad zo snel mogelijk kiemt. De muizen stoppen namelijk met eten van het bietenzaad zodra het zaadje gekiemd is. Het gevaar is dus geweken als het worteltje zichtbaar is. Muizen maken niet-gekiemde pillen open en halen het zaadje er uit.

In een ondiep en grof zaaibed is de kans het grootst dat het zaad droog of onbedekt ligt. Dit zijn dan ook omstandigheden, die een teler moet proberen te voorkomen. De muis zal onbedekte zaden als eerste vinden. Zodra ze één bietenzaadje hebben gevonden, vreten ze vervolgens meerdere zaden uit de rij op. Ook bij vroeg zaaien is meer schade te verwachten. Over het algemeen zijn de temperaturen dan lager, waardoor het bietenzaad trager kiemt. Bovendien staan er begin maart minder andere gewassen op het land in vergelijking met half april,

Muizen breken bietenzaadjes open en eten vervolgens het zaadje op. Hierdoor blijven stukjes van het omhulsel achter

waardoor er voor muizen begin maart minder voedsel is dan later in het seizoen.

Bied alternatief voer aan

Om te voorkomen dat bos- of veldmuizen het ongekiemde bietenzaad opeten, kunt u een week voor het zaaien alternatief voer aan bieden. Er zijn geen chemische bestrijdingsmogelijkheden meer. Alterna-

Door muizen alternatief voer aan te bieden, kan schade voorkomen worden. Door dit onder bijvoorbeeld een dakpan te leggen, kunnen vogels er niet bij

tief voer kan bestaan uit gerst, graan of zonnepitten, dat bijvoorbeeld bewaard is van de afgelopen oogst. Door het te verhitten, vormt het geen probleem als het niet opgevreten wordt. Het is niet toegestaan om restjes zaaizaad te gebruiken, omdat hier fungiciden en/of insecticiden op zitten. Plaats het alternatieve voer langs de randen van het perceel, onder bijvoorbeeld een dakpan of onder/in een pvc-pijp. Op die manier kunnen vogels het niet opeten. Eventueel kan het breedwerpig over het perceel gestrooid worden. Controleer iedere twee dagen of er nog voldoende alternatief voer is, want anders zullen de muizen alsnog de bietenzaden opvreten.

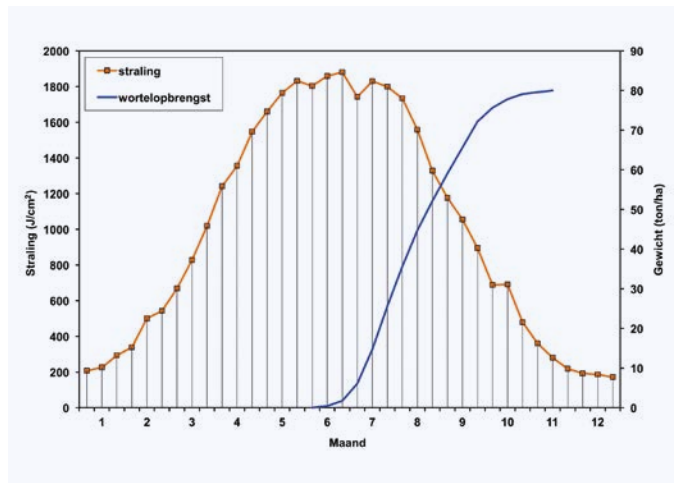
Elma Raaijmakers

VROEGE ZAAI VOOR HOGE OPBRENGST MET AANVAARDBARE RISICO'S

Wanneer kunnen de suikerbieten gezaaid worden? Soms een moeilijke beslissing. Voorwaarde is dat de grond voldoende opgedroogd is en dan zo snel mogelijk beginnen. Maar ook de weersverwachting speelt mee: blijft het droog en wat doet de temperatuur?

Een vroeg gezaaid gewas heeft al een betere weerstand tegen bijvoorbeeld *rhizoctonia* en bietencystealtjes op het moment dat deze zich later in het seizoen ontwikkelen

De groei van de suikerbiet valt niet samen met de periode van het jaar waarin de meeste zonnestraling is. Hoe eerder u de bieten zaait hoe beter ze profiteren van deze productieve periode

Vroege start, langer groeiseizoen, hogere opbrengst

Hoe eerder u zaait, hoe langer de groeiperiode voor suikeropbrengst. Het veld is sneller dicht en het gewas profiteert meer van de lange dagen in juni (zie figuur). Op basis van modelberekeningen brengt elke week eerder zaaien in maart ongeveer 250 kg suiker per hectare op, in april loopt dat op tot 500 kg.

Zaaien kan pas als de grond bekwaam is. Dat kunt u zelf bepalen door de grond in uw handen te nemen. Als deze gemakkelijk verkrumelt is de grond bekwaam. Let erop dat de laag onder het zaaibed droog genoeg is om schadevrij te berijden.

Vroeg zaaien en risico's

Een risico bij vroeg zaaien is het optreden van schieters. Suikerbieten gaan in de zomer schieten als de maximumtempe-

ratuur in het voorjaar te lang onder de 12°C blijft. Afgelopen seizoen overkwam het een aantal telers die begin maart gezaaid hadden. Door het lange, koude voorjaar (tot juni bleef het koud) waren er vroeg gezaaide bieten die gingen schieten. Dergelijke lange perioden met koud weer zijn eerder uitzondering dan regel.

Voor sommige telers is het risico op vorst een reden om het zaaien uit te stellen. Jonge bietenplanten zijn het gevoeligst voor vorst vlak na de opkomst. De kans dat het flink vriest (meer dan 6 graden vorst), neemt echter vanaf half maart tot eind april weinig af. Dus ook als u later in maart of april zaait is de kans op schade aanwezig. Vroeg zaaien verhoogt dit risico nauwelijks.

Noud van Swaaij

ZAAIADVIES

Is de grond bekwaam dan geldt over het algemeen het advies om zo snel mogelijk te zaaien. Enige richtlijnen hierbij zijn:

- zaai NIET vóór 1 maart. De temperatuur is meestal nog zo laag, dat vroeg zaaien dan weinig extra groei oplevert maar wel risico's op veel schieters;
- rassen met meervoudige resistentie zijn iets gevoeliger voor schieten en moeten niet voor 10 maart uitgezaaid worden;
- als de weersvoorzichten voor 10 maart voor langere tijd maximumtemperaturen onder de twaalf graden afgeven dan is het beter om nog even te wachten.

IN HET KORT

GELD RETOUR VOOR TELERS 2002 EN 2003

Omdat de productieheffingen in 2002 en 2003 te hoog zijn vastgesteld, ontvangen (oud)bietentelers uit die jaren geld terug. De Nederlandse overheid heeft inmiddels de rente vastgesteld die bovenop de productieheffingen wordt uitgekeerd. Na verrekening van een naheffing over

2005 ontvangen de telers gezamenlijk 12,6 miljoen euro. Alle bij Cosun bekende telers hebben in december een brief ontvangen. Oud-telers die geen informatie hebben ontvangen, worden verzocht zich alsnog te melden via het contactformulier op

www.cosunleden.nl. Cosun verwacht de telers in de loop van maart een berekening te kunnen toesturen over de hoogte van de teruggave. Het bedrag wordt uitgekeerd in juni. Voorwaarde is dat de teler schriftelijk akkoord gaat met de berekening.

JONGERENRAAD BEZOEKT BRUSSEL

De jongerenraad van Cosun was begin januari op studiereis naar Brussel om kennis te maken met Europese politici en met de politieke besluitvorming. De jongerenraadleden spraken ondermeer met Europarlementariër Esther de Lange (CDA) en Nederlandse ambtenaren en lobbyisten. Bij een bezoek aan Luc Groot, lobbyist namens LTO, werd duidelijk dat LTO veel, veelal onzichtbaar werk verricht voor de Nederlandse agrarische sector. Paul Horevoorts: "Wat ik opvallend vond

is dat iedereen in Brussel open staat voor informatie en graag gevoed willen worden door de sector."

Sterke uitgangspositie

Een discussie met Britse bietentelers en het Verband van Belgische Bietplanters bracht grote verschillen aan het licht met de Nederlandse situatie. Jasper Roubos: "Het bevestigde hoe sterk onze positie is. Ik denk, dat wij sterker staan in de komende concurrentiestrijd."

Bij kweekbedrijf SESvanderHave in Tienen discussieerde de jongerenraad over de toekomst van de bietenteelt en de invloed van de rassen daarop.

GEBRUIK GEEN OUD BIETENZAAD

Het bietenzaad heeft een behandeling ondergaan, waardoor het sneller opkomt. Het zaad is daardoor bij bewaring gevoeliger voor vocht. Oud zaad komt zodoende vaak niet of nauwelijks op. Het advies is dan ook geen zaad te gebruiken van afgelopen jaar en de jaren ervoor.

VRAAG EN ANTWOORD

WANNEER WORDEN MIJN BIETEN BETAALD?

Binnen enkele weken na levering wordt over de quotumbieten én de eerste 5% surplusbieten een voorschot betaald. De eindafrekening volgt begin april. Deze ontvangt u per post. Enkele dagen daarna wordt de boeking gedaan op uw rekening courant bij Cosun. Er worden geen rekening courantoverzichten per post

verstuurd. Deze staan op de ledenportal, evenals overigens de eindafrekening. Op de portal is ook alles van voorgaande jaren terug te vinden.

Verrekening

Met de eindafrekening worden ook openstaande posten verrekend, zoals de

Betacal-bijdrage van € 0,50 per ton als u geen Betacal afneemt in het kader van de Betacalregeling 2013. Bietenzaad is al met het voorschot verrekend.

Aanmelden voor het ledenportaal kan eenvoudig op www.cosunleden.nl/home met de knop.